

Rasprava Okruglog stola na 42. simpoziju MAZIVA 2009

Uredba REACH (EZ br.1907/2006) i njezin utjecaj na tržište maziva (stanje u Hrvatskoj, Sloveniji i Mađarskoj)

Uvođenje uredbe REACH (Registration, Evaluation, Authorization and Restriction of Chemicals) ili u prijevodu: registracija, evaluacija, autorizacija i ograničavanje kemikalija ima velik utjecaj na tržište maziva u Europi. Navedenom uredbom želi se zaštititi zdravlje ljudi i okoliš te uspostaviti jedinstveni sustav upravljanja kemikalijama i iznova procijeniti rizičnost i opasnost kemikalija koje se proizvode, prodaju ili uvoze na tržište EU. Uredba je stupila na snagu 1. srpnja 2007. godine, a njezino operativno provođenje 1. lipnja 2008. godine.

Uredba REACH u Hrvatskoj

Zbog činjenice da još uvijek nije članica EU, Republika Hrvatska se nalazi u vrlo specifičnoj situaciji. Uredbu je potvrdio Hrvatski sabor te ona stupa na snagu ulaskom RH u punopravno članstvo EU. Odredbe Uredbe REACH već se primjenjuju na tvrtke koje izvoze kemijske tvari u količini većoj od jedne tone godišnje na tržište Europske unije. Za tvrtke u Republici Hrvatskoj, koje su izvoznice na tržište EU, to znači da za provođenje postupaka predregistracije i registracije moraju imati Jedinstvenog zastupnika (Only Representative), tj. tvrtku čije je sjedište u EU. Između hrvatske tvrtke izvoznice i Jedinstvenog zastupnika mora biti sklopljen ugovor s posebnom klauzulom u kojoj će biti navedeno da se sva prava i obaveze nakon ulaska RH u EU prenose na domicilnu tvrtku bez ikakve naknade. Jedinstveni zastupnik INA, d.d. za postupke regulirane REACH uredbom je ININ strateški partner, tvrtka MOL. Implementacija uredbe REACH uspješno se provodi zahvaljujući dobroj suradnji sa stručnjacima iz MOL-a te sudjelovanjem u aktivnostima Concawe i konzorcija.

Bez stalne edukacije i praćenja vrlo složenih odredbi koje uredba donosi, mnoge tvrtke mogle bi naići na nepremostive barijere trgovanja na europskom tržištu. Uz najgore štete kakve donosi zaustavljanje proizvodnje, moguće je i generiranje dodatnih troškova, mnogo većih od onih koje sama uredba donosi kao obavezu.

Prije pokretanja postupka potrebno je napraviti dobru pripremu, tj. sakupiti popis svih tvari koje želimo registrirati. Provođenje uredbe REACH ukratko se može prikazati u pet koraka.

1. korak – Predregistracija i kasna predregistracija

a) Predregistracija

Predregistracijski period je završen, a odnosio se na sve tvari neovisno o količini i svojstvima tvari. Predregistracijski period je započeo 1. lipnja 2008. godine, a završio je 1. prosinca 2008. godine. Predregistracija je besplatna.

b) Kasna predregistracija

Tvrtke koje su poslije 1. prosinca 2008. godine po prvi puta proizvele ili uvezle tvar na tržište EU u količini većoj od jedne tone ili više na godinu mogu podnijeti zahtjev za kasnu predregistraciju i to 6 mjeseci nakon prve proizvodnje ili uvoza te najkasnije 12 mjeseci prije relevantnog roka za registraciju. Tako je 30. studenog 2009. krajnji rok za kasnu predregistraciju za tvari koje će se registrirati 30. studenog 2010. godine. Kasna predregistracija je besplatna.

Europska agencija za kemikalije (ECHA) objavila je na svojoj web stranici listu s 143000 predregistriranih tvari europskih tvrtki.

INA je predregistrirala 20 tvari koje se nalaze u proizvodima koji se izvoze na tržište EU. Ostale tvari INA će predregistrirati i registrirati nakon ulaska RH u EU.

2. korak – Registracija

Registraciju provodi Europska agencija za kemikalije (ECHA) sa sjedištem u Helsinkiju. Rokovi za registraciju ovise o količini i svojstvima tvari koje želimo registrirati. Rokovi za registraciju tvari:

1. rok za registraciju je 30.11.2010.

- odnosi se na registraciju tvari koje se proizvode u količini
≥ 1tone/godišnje i imaju karcinogena, mutagena i reprotoksična svojstva,
kategorije 1 i 2 (CMR 1,2)
- ≥ 100 tona/godišnje i vrlo su otrovne za organizme koji žive u vodi (R 50/53)
- ≥ 1000 tona /godišnje

2.rok za registraciju je 31.5.2013.

- odnosi se na tvari koje se proizvode u količinama 100-1000 tona godišnje

3.rok za registraciju je 31.5.2018.

- odnosi se na tvari koje se proizvode u količinama 1-100 tona godišnje

Registracija tvari podrazumijeva izradu registracijskog dosjea za pojedinu tvar. Dosje sadrži veliki broj podataka o svojstvima tvari, kao što su fizikalno-kemijska svojstva, otrovnost, karcinogenost, mutagenost, utjecaj tvari na okoliš i ljudsko zdravlje te podaci koji se odnose na proizvodnju i prodaju.

Aplikacije koje se pri tome koriste su REACH-IT i IUCLID 5. Aplikacija za unos podataka IUCLID 5 sadrži 8000 podataka za svaku tvar u 13. poglavlja. Za provođenje Uredbe REACH osim osiguranja ljudskih resursa moraju se izdvojiti i velika financijska sredstva za registraciju i autorizaciju tvari.

Naknada za registraciju tvari iznosi 23250 € za zajedničko podnošenje registracijskog dosjea, a za pojedinačno podnošenje registracijskog dosjea iznosi 31000 €. Za intermedijere naknada je mnogo manja i iznosi 1200 €. Intermedijer je tvar koja se proizvodi da bi se u kemijskoj preradi utrošila ili upotrijebila za pretvorbu u drugu tvar.

3. korak – Evaluacija

Valjanost registracijskih dosjea provodit će ECHA - Europska agencija za kemikalije. Svake će godine do 28. veljače ECHA objaviti godišnje izvješće o registracijskim

dosjeima za koje je napravljena evaluacija tijekom prethodne kalendarske godine. Ta izvješća će sadržavati broj završenih evaluacija i preporuke koje će potencijalnim registrantima pomoći poboljšati kvalitetu buduće prijave registracijskih dosjea.

4.korak – Autorizacija

Autorizaciju je sukladno dodatku XIV. Uredbe REACH, potrebno provoditi za tvari zabrinjavajućih svojstava (Substances of Very High Concern - SVCH). Za svaki proizvod koji se proizvodi ili se uvozi u EU potrebno je provjeriti nalazi li se u njemu tvar s kandidatske liste za autorizaciju te je li sadržana u koncentraciji iznad 0,1 % m/m. ECHA je objavila kandidatsku listu tvari zabrinjavajućih svojstava (SVHC), na kojoj se trenutačno nalazi 30 tvari čija upotreba zahtijeva autorizaciju. U godinama koje slijede očekuje se sve veći broj tvari na kandidatskoj listi tvari za koje je potrebno provesti autorizaciju.

Tvari koje podliježu autorizaciji su tvari koje imaju sljedeća svojstva:

1. **CMR** - karcinogene, mutagene i reproduktivno toksične kategorije 1 i 2 (sukladno direktivi 67/548/EEC);
2. **PBT** – postojane, bioakumulativne i otrovne;
vPvB – vrlo postojane i vrlo bioakumulativne (sukladno kriterijima u dodatku XIII. uredbe REACH).

Naknada za autorizaciju iznosi 50000 € po tvari.

5. korak – Restrikcija ili ograničenje

Lista tvari za koje je potrebno uvesti ograničenja proizvodnje, stavljanja u promet i uporabe određenih opasnih tvari, pripravaka i proizvoda nalazi se u dodatku XVII. Uredbe REACH. Proizvođač i uvoznik kemikalija mora provjeriti nalazi li se dotična tvar na popisu tvari navedenog dodatka. Informacije o restrikciji proizvodnje, stavljanja u promet i uporabe opasnih tvari, pripravaka i proizvoda moraju biti uvrštene u STL (Sigurnosno-tehnički list).

SIEF

Kao pomoć razmjeni informacija o tvarima koje će se registrirati služi SIEF (Substance Information Exchange Forum – Forum za razmjenu informacija). Kao što samo ime kaže, SIEF omogućuje razmjenu podataka, a unutar SIEF-a udružuju se tvrtke koje su predregistrirale tvari sa sličnim kemijskim identitetom. Unutar SIEF-a tvrtka koja dostavi najveći broj podataka za pojedinu tvar vodeći je registrant (Lead Registrant - LR). Kada potencijalni registranti u SIEF-u razmjene informacije, vodeći registrant sakupi sve dostupne podatke te priprema zajednički dio registracijskog dosjea za registraciju i podnosi zahtjev prema ECHI (tzv. joint submission). Naknada za zajedničko podnošenje prijave registracijskog dosjea (23 250 €) je manja od individualnog podnošenja prijave (31000 €).

KONZORCIJ

INA d.d. je članica dva konzorcija, LOA i CONCAWE.

LOA - Lower Olefins and Aromatics Reach Consortium je konzorcij koji obuhvaća 115 tvari koje su razvrstane kao niži olefini ili kao aromati ne uključujući reakcijske mase.

CONCAWE - CONservation of Clean Air and Water in Europe je udruženje europskih naftnih kompanija unutar kojeg članice Concawea prikupljaju sve relevantne podatke potrebne za izradu registracijskog dosjea. Rad Concawea podijeljen je u nekoliko podgrupa kako bi se detaljno sakupili svi potrebni podaci. Članice Concawea redom su tvrtke koje imaju dugogodišnju tradiciju poput BP-a, SHELL-a, EXON-a, TOTAL-a, MOL-a, OMV-a.

Tvrtka Maziva-Zagreb d.o.o. član je **ELGI** konzorcija (European Lubricating Grease Institute). Maziva-Zagreb proizvode tvari u količini 1-100 tona /godišnje te je rok za registraciju 31. 5. 2018. godine. Maziva-Zagreb većim dijelom uvoze tvari iz EU koje su već predregistrirane i bit će registrirane od zemlje članice EU.

STL - Sigurnosno tehnički list

Izgled i struktura STL-a definirana je u dodatku II Uredbe REACH. Paralelno s pripremama za registraciju tvari pokrenut je postupak izmjene STL-ova sukladno Uredbi REACH za proizvode koji se izvoze na tržište EU. Ostali STL-ovi moraju se prilagoditi Uredbi REACH najkasnije do dana stupanja RH u EU. Za izradu STL-a potrebno je izdvojiti financijska sredstva za autorizaciju koju provodi Hrvatski zavod za toksikologiju (HZZ) i za prijevod na službeni jezik zemlje članice gdje se tvar ili pripravak stavlja na tržište osim ako zemlja članica drugačije ne zahtijeva. STL-ovi proizvoda koji se izvoze na tržište EU prevedeni su na engleski jezik i dostavljeni MOL-u kao jedinstvenom zastupniku INE. Bez ispravnih STL-ova INE može biti onemogućen izvoz proizvoda na tržište EU.

Nakon registracije u STL mora biti uključen Izvještaj o kemijskoj sigurnosti (Chemical Safety Report CSR) i Scenarij izloženosti (Exposure Scenario - ES), te tada STL postaje prošireni STL.

Osim uredbe REACH na izgled STL-a utječe i nova regulativa o klasifikaciji, označavanju i pakiranju tvari i smjesa, CLP regulativa (Classification, Labeling and Packaging substances and mixtures) koja je stupila je na snagu 20. siječnja 2009. godine i uvela nove piktograme i klasifikacije tvari. Rok za notifikaciju za sve tvari je 1.12.2010. godine te 1.6.2015. godine za sve smjese. Uvođenje uredbe REACH i CLP regulative u isto vrijeme je vrlo složen i opsežan posao s velikim utjecajem na tržište kemikalija.

Uredba REACH u Sloveniji

Opis stanja u Sloveniji dao je Aleš Horbat, razvojni tehnolog u tvrtki Olma d.d. iz Ljubljane. Glavni nositelj procesa uvođenja REACH-a u Sloveniji bila je slovenska industrija, jer državne institucije (Biro za kemikalije) nisu na odgovarajući način pratile uvođenje REACH-a. Čitav proces uvođenja REACH uredbe u Sloveniji je započeo prije 3 godine, a nakon poteškoća u početku implementacije uspio je uhvatiti korak sa zadanim rokovima. Biro za kemikalije koji se nije u početku dovoljno angažirao u provođenju predregistracije, angažirao se za registraciju tvari. U Sloveniji se redovito svaki mjesec održavaju seminari vezani za IUCLID 5, vrlo komplicirani program za unos podataka i izradu registracijskog dosjea. Ako se

pravilno ne ispune važne točke IUCLID 5, nema registracijskog dosjea. Slovenija je predregistrirala oko 4000 tvari.

Uredba REACH u Mađarskoj

Akos Nemesnyk, voditelj Razvoja proizvoda i tehničkih servisa u tvrtki MOL- LUB Ltd. prikazao je stanje u Mađarskoj. Naglasio je da su država i industrijski sektor Mađarske shvatili od početka Uredbu REACH kao ozbiljan zadatak, jer bez registracije nema poslovanja. Poznati je slogan uredbe REACH – NO DATA NO MARKET (bez podataka nema trgovine). Primjena uredbe REACH je vrlo komplicirana te je MOL angažirao inozemne stručnjake i savjetnike kako bi uspješno mogao obaviti predregistraciju tvari. Identifikacija tvari započela je već 2006. godine tako da je MOL bio spreman za predregistraciju. Temeljni uvjet je bila snažna informatička potpora, edukacija ljudi i osiguranje financijskih sredstava za provođenje uredbe REACH. Trošak REACH-a u Mađarskoj je oko 1,1 % industrijske proizvodnje koje pokriva kemijska industrija. U Mađarskoj je broj predregistriranih tvari vrlo velik, naime 500 tvrtki je predregistriralo ukupno 14000 tvari.

Pojmovi i kratice:

REACH - Registracija, evaluacija, autorizacija i ograničavanje kemikalija (Registration, Evaluation, Authorization and Restriction of **C**hemicals)- (EC 1907/2006)

ECHA - Europska agencija za kemikalije (European Chemical Agency)

OR - Jedinstveni zastupnik (Only Representative)

SIEF - Forum za izmjenu informacija u tvarima (Substance Information Exchange Forum)

LR- vodeći registrant (Lead Registrant)

JSD - Zajedničko pribavljanje podataka (Joint Submission of Data)

CSA - Procjena kemijske sigurnosti (Chemical Safety Assessment)

CSR - Izvještaj o kemijskoj sigurnosti (Chemical Safety Report)

ES - Scenarij izloženosti (Exposure Scenario)

LE - Pravna osoba (Legal Entity)

SVCH - tvari zabrinjavajućih svojstva (Substances of Very High Concern)

CMR - karcinogena, mutagena i reprotoksična svojstva tvari

PBT - postojana, bioakumulativna i toksična svojstva tvari

vPvB - vrlo postojana i vrlo bioakumulativana svojstva tvari

CONCAWE - CONservation of Clean Air and Water in Europe

LOA - Lower Olefins and Aromatics Reach Consortium

SDS - Sigurnosno - tehnički list (Safety Data Sheet)

CLP - Classification, Labeling and Packaging substances and mixtures (CLP Regulation 1272/2008)

Privedila

Tatjana Benko, dipl. ing., e-mail: tatjana.benko@ina.hr

INA d.d., PFKP, Sektor zaštite zdravlja, sigurnosti i okoliša